

РЕАЛІЗАЦІЯ КАЛЕНДАРНОГО МІФУ У РОМАНІ Т. ПРАЧЕТТА «ЗИМОВИХ ДІЛ МАЙСТЕР»

Долусова Н.В.

кандидат філологічних наук, доцент,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Вивчення проблематики міфу посідає одне із ключових місць у гуманітаристиці ХХ-ХХІ ст. Теорія міфу розроблялася у різними напрямками та школами, де він окреслювався як у межах функції вербалізації індивідуального чи колективного підсвідомого (психоаналітичний напрям), як

засіб долучення до колективної історії (французька соціологічна школа), символічної форми культури (культурологічна лінія), як особлива комунікативна система (структурологічний напрям) та як засіб концептуалізації світу (теорія російських учених) (Довіна, 2013).

Термін «міф» належить до різних галузей гуманітарного знання, у кожному з яких він тлумачиться у свій спосіб. Визначальні наукові засади трактування міфу запропонували Р. Барт, З. Фройд, К. Юнг, Л. Леві-Брюль, Дж. Фрейзер, К. Леві-Строс, Е. Кассирер та ін.

Літературознавчий словник-довідник трактує міф як розповідь про богів, духів, героїв, надприродні сили і ін., які брали участь у створенні світу. Міф – це витвір наївної віри, який складає філософсько-естетичний комплекс давньої епохи, яка ґрунтується на заміні об'єктивності сприймання суб'єктивним апіорним переконанням (Літературознавчий словник-довідник, 2007).

Розглянемо, як реалізується календарний міф у романі Тері Прачетта «Зимових діл майстер» (*“Wintersmith”*). Цей твір входить у серію «Дискосвіту» про відьом. Протагоністкою роману є молода дівчина Тіфані, яка ненароком вступає у танець пір року – між Літом і Зимою, так порушує баланс сезонів, закохує у себе Пана Зиму, лютить пані Літо, яка не може повернутися із підземного царства. В основу цього роману Т. Прачетт закладає відомий міф про зміну пор року, який, приміром, у грецькій міфології реалізується у викраденні Персефони Аїдом. Персефона, донька богині родючості Деметри, гуляла на лузі, коли її викрав бог підземного світу Аїд. Деметра почала шукати доньку, та у той період почалися неврожаї, нічого не росло. Коли ж вона знайшла Персефону як дружину Аїда, головний бог Зевс постановив, що більшу частину року Персефона має покидати підземне царство і бути біля Деметри. У цей період починається весна та літо. А третю частину року вона має повертатися до чоловіка – у цей час настає зима (Кун, 1990: 63-68).

У романі «Зимових діл майстер» запозичує ідею цього міфу – коли Пані Літо (*the Summer Lady*) спускається у підземне царство і знаходиться там до тих пір, доки не наступить її час вийти з нього:

But someone must go into the Underworld to find the real Summer Lady. That is a Story. It has happened before (Prachett, 36).

Іменник *Underworld* є алюзією на цей міф Давньої Греції, а персонаж пані Літо набуває характеристик богинь Персефони-Деметри, що відповідали за зміну пор року.

В основі календарного міфу роману «Зимових діл майстер» є танець, як сакральна дія, коли Зима та Літо міняються місцями. Твір починається з танцю, коли приходить Зима. Т. Прачетт описує, що на зустріч Зими збираються лише відьми та чоловіки, хто танцює танок «Темного Морісу» (*Dark Morris*). Танець Моріса відомий англійський танець, коли чоловіки одягають білу одягу з бубонцями та зустрічають літо:

The Morris men came to the village sometime in May. ... They carried sticks and wore white clothes with bells on them, to stop them from creeping up on people.

(Pratchett, 34). *The Morris dance is to welcome the coming of the summer* (Pratchett, 46).

Треба зазначити, що травень – це місяць, коли приходить літо, оскільки середина літа (англ. *Midsummer*) припадає на літнє сонцестояння, що відбувається 21-22 липня. В романі зазначається, що рік – круглий, тому зиму теж зустрічають танцем Темного Морріса, що за логікою відбувається на межі жовтня і листопада, коли за давнім англійським повір'ям наступає зима (*Wheel of Year*):

“The year is round! The wheel of the world must spin! That is why up here they dance the Dark Morris, to balance it. They welcome the winter because of the new summer deep inside it!” (Pratchett, 46).

Отже, в основі фабульної структури календарного міфу у творі знаходиться танець, що вербалізовано ключовим словом *Dance*. Танець танцюють не лише люди, але й пори року:

“Is that supposed to be ‘The Dance of the Seasons’?” (Pratchett, 47). *The Wintersmith and the Summer Lady...danced. The dance never ended. ... Now the Lady and the Wintersmith danced around the year, changing places in the spring and autumn, and it had worked for thousands of years,* (Pratchett, 122).

Тут Тері Прачетт задається головною проблематикою міфу: що є міфом? Хто є суб'єктом міфу? Навіщо людям міфотворчість?

...to animals they were just the weather, just part of everything. But humans arose and gave them names, just as people filled the starry sky with heroes and monsters, because this turned them into stories. And humans loved stories, because once you'd turned things into stories, you could change the stories. (Pratchett, 122).

Автор називає міф – історією (*story*), а суб'єктом міфу є люди (*humans*). Саме людина здатна персоніфікувати навколишню реальність, створюючи богів, населяючи світ героями та монстрами. Вони, як і Пан Зима із Пані Літо, є невід'ємною частиною нас самих, нашого світогляду, нашої підсвідомості та нашого світу. Саме людина володіє сакральним правом – давати імена. А коли ми називаємо речі, то ми створюємо нові міфи. Так, у звичайному романі в стилі фентезі читач знаходить важливі постулати, що дозволяють задуматися над тим, як саме ми змінюємо міфи.

Список літератури

Довіна М. С. Теорія міфу в сучасній гуманітаристиці. URL:

https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwi7xpaq2_3mAhXm0aYKHensDuwQFjADegQIBhAC&url=http%3A%2F%2Firis-nbuv.gov.ua%2Fcgi-bin%2Firis_nbuv%2Fcgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2FLtkp_2013_72_9.pdf&usg=AOvVaw0T_LaBTuB_V0xANlGbn36u

Кун Н. А. Легенды и мифы Древней Греции / под. ред. А. А. Нейхардт. М.: Правда, 1990. 576 с.

Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. К.: ВЦ «Академія», 2007. 752 с.

Pratchett T. Wintersmith. HarperCollins e-books. 242 p.

Wheel of the Year. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Wheel_of_the_Year